

# Opinia w sprawie oddziaływania obwodnicy Augustowa na środowisko przyrodnicze projektowanego rezerwatu Rospuda

Dr Wojciech Adamowski  
Białowieska Stacja Geobotaniczna UW  
Ul. Sportowa 19, 17-230 Białowieża

Białowieża, 17.12.1998

Dolina Rospudy odznacza się rzadko spotykanym bogactwem florystycznym oraz stopniem zachowania rozległego kompleksu torfowisk. Ze względu na wielkie walory przyrodnicze zaproponowano objęcie tego terenu ochroną rezerwatową (KARCZMARZ & SOKOŁOWSKI 1988); niestety, jak dotąd projekt ten nie doczekał się realizacji. We florze rezerwatu (SOKOŁOWSKI 1988) występuje przeszło 30 gatunków objętych w Polsce ochroną gatunkową (m.in. 4 gatunki widłaków, brzoza niska *Betula humilis*, sasanka otwarta *Pulsatilla patens*, zimozioł północny *Linnaea borealis* i 19 gatunków storczyków) i kilkadziesiąt dalszych, rzadkich w skali kraju, **Tu ocalało ostatnie w Polsce stanowisko miodokwiatu krzyżowego *Herminium monorchis*** (SOKOŁOWSKI 1988, ZARZYCKI & KAŻMIERCZAKOWA 1993, ADAMOWSKI & KECZYŃSKI 1998), Podobnie flora mszaków zawiera liczne gatunki reliktowe (KARCZMARZ & SOKOŁOWSKI 1987, SOKOŁOWSKI 1996), Bogactwo świata roślinnego potwierdza znaczne zróżnicowanie fitosocjologiczne występującej w rezerwacie roślinności. Stwierdzono tam jak dotąd (SOKOŁOWSKI 1996) 44 zespoły i 1 zbiorowisko roślinne o nieustalonej randze; wśród nich na szczególną uwagę zasługują: *Pellio-Cardaminetum amarae*, zespół zanikający w związku z wysychaniem źródeł, *Drepanoclado-Caricetum limosae* z reliktowymi gatunkami mchów i miodokwiatem krzyżowym, *Scirpetum hudsonianum* z licznymi gatunkami wysokotorfowiskowymi i *Betulo-Salicetum repentis* z brzozą niską.

Obserwacje różnych autorów potwierdzają (KARCZMARZ & SOKOŁOWSKI 1988, SOKOŁOWSKI 1988, SOKOŁOWSKI 1996, ADAMOWSKI & KECZYŃSKI 1998), że obecny stan zachowania tego kompleksu gwarantuje zachowanie na długie lata wszystkich jego składników. **Obiekty tego typu można skutecznie chronić jedynie w całości. Każde naruszenie istniejącego naturalnego układu stosunków wodnych w jakiegokolwiek części doliny, spowoduje daleko idące zmiany warunków ekologicznych i zanik na dużym obszarze zbiorowisk torfowiskowych.**

Jedna z zaproponowanych tras przecina dolinę rzeki w odległości kilkuset metrów od stanowiska miodokwiatu, Realizacja tak daleko idącego przedsięwzięcia, jakim jest budowa drogi o utwardzonej nawierzchni przez zatorfioną dolinę rzeczną wymaga odwodnienia terenu, przemieszczenia znacznych mas gruntu, wycięcia pasa lasu, itp. działań, Skutki budowy będą odczuwalne na całej powierzchni projektowanego rezerwatu i mogą doprowadzić do znacznego zmniejszenia jego wartości przyrodniczych.

**Prowadzony w ostatnich latach monitoring populacji miodokwiatu (ADAMOWSKI & KECZYŃSKI 1998) wskazuje na jego utrzymywanie się.** W bieżącym roku odnaleziono nieznanie wcześniej stanowisko tego gatunku, co pozwala szacować jego łączną liczebność na 500-700 osobników, Miodokwiat krzyżowy jest rośliną światłolubną, związaną z bezleśnymi torfowiskami. W związku z przekształceniem siedlisk zanika w znacznej części swego zasięgu, Dlatego w wielu krajach gatunek ten znalazł się na czerwonych listach roślin zagrożonych wymarciem (ZARZYCKI & Opinia w sprawie oddziaływania obwodnicy Augustowa na środowisko przyrodnicze projektowanego rezerwatu Rospuda

SZELAĞ 1992, BORODIN et al. 1984, CONTI et al. 1992, STEWART et al. 1994). Jedno z istniejących jeszcze w latach 60-tych stanowisk tego gatunku zniszczono podczas melioracji torfowiska Bagno Wizna (PAŁCZYŃSKI 1963, SOKOŁOWSKI 1988). Obniżenie poziomu wód gruntowych spowodowało tam murszenie torfu, na przesuszone torfowisko wkroczyły gatunki drzewiaste i nitrofilne zioła, a populacja miodokwiatu całkowicie wyginęła. Nie pomogło wprowadzenie ochrony rezerwatowej, kiedy zaburzono stosunki wodne. Ten sam scenariusz może powtórzyć się w rezerwacie Rospuda w przypadku realizacji wariantu biegnącego przez jego środkową część.

**Poprowadzenie obwodnicy przez południową część rezerwatu, przy zachowaniu pewnych środków ostrożności (przekroczenie doliny mostem, posadzenie przyczółków na gruncie mineralnym, zabezpieczenie niezmienności stosunków wodnych, itp.), spowoduje mniejsze straty.** Takie rozwiązanie mniej szpeci krajobraz, skraca odcinek nowo budowanej drogi, zmniejsza powierzchnię wyciętego lasu i pozwala na zachowanie torfowiska w całości.

---

„Pracownia na rzecz wszystkich istot” wystąpiła z zapytaniem do ministra ochrony środowiska co zamierza zrobić, aby nie dopuścić do zniszczenia Rospudy. Informacja o planowanym zniszczeniu tego bezcennego fragmentu przyrody została rozesłana przez sieć Native Forest Network i Taiga Rescue Network, a także do krajowego „Porozumienia na Rzecz Ochrony Mokradeł” z apelem o krajowe i międzynarodowe interwencje. Jeśli władze nie wycofają się z tej niefortunnej lokalizacji planowane są dalsze formy nacisku na zmianę decyzji, aż po bezpośrednie protesty z udziałem setek aktywistów. Apelujemy o nagłośnienie problemu, by nie doszło do dramatycznych i kosztownych starć obu stron konfliktu.

---

Dla stworzenia skutecznego lobbingu na rzecz ochrony terenów podmokłych w marcu 1998 roku rozpoczęło się formowanie „Porozumienia na Rzecz Ochrony Mokradeł”. Obecnie w jego skład wchodzi 16 organizacji pozarządowych (wśród nich PNRWI) i 25 osób z różnych instytucji. Porozumienie chce skupić się przede wszystkim na wpływaniu na rozwiązania prawne dotyczące mokradeł, inwentaryzacji i waloryzacji mokradeł w całym kraju, podejmowaniu wspólnych działań doraźnych w sytuacjach zagrożeń lokalnych. oraz współuczestnictwie w ogólnokrajowych kampaniach na rzecz zachowania najważniejszych, strategicznych obszarów podmokłych. Porozumienie będzie popierać i inicjować działania na rzecz powiększenia obszaru mokradeł chronionych prawnie w formie ostoi RAMSAR lub parków narodowych, rezerwatów, społecznych ostoi przyrody. Charakter Porozumienia jest otwarty. Zainteresowani włączeniem się w jego prace mogą kontaktować się z Polskim Biurem REC w Warszawie (pełniącym rolę skrzynki kontaktowej), z Martą Kaczyńską (tel 022/6293665, fax 6299352).

---

„Konwencja o obszarach wodno-błotnych mających znaczenie międzynarodowe jako środowisko życiowe ptactwa wodnego”, zwana Konwencją Ramsarską. została ratyfikowana przez Polskę w 1978 roku. Z upoważnienia stron konwencji Światowa Unia Ochrony Przyrody prowadzi spis obszarów objętych umową. Obecnie jest ich kilkaset. Strona polska zgłosiła Biebrzański i Słowiński Park Narodowy, rezerwaty Słońsk i Stawy Milickie, jeziora Karaś, Łuknajno, Świdwie i Jezioro Siedmiu Wysp.